

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ РОСІЇ

Стаття присвячена особливостям формування іміджу України в інформаційному просторі сучасної Росії. Автор зазначає, що імідж України в російських ЗМІ загалом має негативний характер, що пояснюється перманентними кризами у двосторонніх відносинах обох держав і залежністю російських ЗМІ від ідеологічних переконань російських політиків.

Доведено вплив діяльності російського медіаринку на формування іміджу України не лише в межах власне РФ, але і в Європі, і у світі. Дослідження показало, що російські ЗМІ висвітлюють події в Україні зазвичай тенденційно й вибірково, нав'язуючи бажану картину із відповідно підібраних реальних фактів.

80

Ключові слова: імідж України, ЗМІ, медіапростір, мас-медіа, інформаційний простір Росії.

The article deals with the peculiarities of the image of Ukraine in the information space of modern Russia. The author notes that the image of Ukraine in Russian media is generally negative, which is explained by permanent crisis in bilateral relations of both countries and the Russian media bias in favour of ideological beliefs of Russian politicians.

The influence of Russian media market on the formation of Ukraine's image not only within Russia itself, but also in Europe and the world has been proved. The study found that Russian media coverage of events in Ukraine is biased and selective, imposing the desired picture made up with the help of thoroughly chosen real facts.

Key Words: Ukraine's image, media, media space, media resources, information space of Russia.

Імідж держави є її стратегічним надбанням та визначає рівень співпраці з іншими країнами. Проте найчастіше вирішальну роль у конструюванні образу держави відіграють не її власні медіаресурси, а інформація, що надається в засобах масової інформації (ЗМІ) великих країн та прикордонних сусідів. Спричинено це тим, що саме мас-медіа сприяють закріпленню політичних і соціальних норм. Вони

є впливовим чинником формування й трансформації політичних режимів і держав завдяки трансляції певних поведінкових актів й визначенню так званої громадської думки. Мас-медіа сьогодні мають можливість впливати на свідомість громадян, їх ціннісні орієнтації, а отже, на сприйняття іміджу суб'єктів зовнішньої політики, що існують у міжнародних і національних комунікаційних потоках.

Саме тому сьогодні питання формування й висвітлення позитивного іміджу України, просування його у світовому інформаційному просторі є невід'ємною частиною успішної її розбудови. Подання інформації про Українську державу й українців у медіа-просторі інших країн дозволяє простежити тенденцію загального образу України та його характерних особливостей.

Сьогодні цілеспрямована політика формування привабливого іміджу держави сприяє захисту її національних інтересів, досягненню зовнішньополітичних цілей і створенню атмосфери підтримки світовою спільнотою її кроків на міжнародній арені [18]. Імідж є важливою складовою національної безпеки кожної країни. У міжнародному конкурентному середовищі часто саме він визначає місце держави у світосистемі й забезпечує додаткові інвестиції в економіку, укладення вигідних міжнародних угод, спрямування туристичних потоків тощо. Від авторитетності країни залежить її впливовість у світі [56].

Зважаючи на актуальність дослідження, метою статті є визначення особливостей формування іміджу України в інформаційному просторі сучасної Росії.

Проблема формування іміджу держави та її інститутів посідає помітне місце серед доробку українських вчених. Зокрема варто згадати наукові праці а авторитетних українських дослідників Н. Качинської, С. Олійника, Є. Пліско, М. Шульги, М. Пашкова, О. Леонова тощо.

Засоби масової інформації як важливий соціальний інститут істотно впливають на процеси, які відбуваються в суспільстві та являють собою систему неформальної освіти, що формує ціннісні орієнтації й соціальні норми. Вони справляють найбільш вагомий вплив на суспільну свідомість громадян. За допомогою мас-медіа серед різних категорій населення пропагуються певні ціннісні установки, світоглядні стереотипи й моделі поведінки, внаслідок чого формуються спільні смаки й форми «культурного споживання».

Завдяки аналізу тенденцій зростання ролі інформації та мас-медіа в сучасному суспільстві держава має можливість впливати за допомогою ЗМІ на формування людського світогляду, а отже, на сприйняття іміджу суб'єктів зовнішньої політики, що існують у міжнародних і національних комунікаційних потоках [42].

Після проголошення Україною незалежності події на її теренах завжди були та є актуальною інформацією на сторінках російської преси. Сьогодні Російська Федерація входить у десятку країн, які найбільше пишуть про Україну. Причому станом на 2008 рік більшість інформації виходило у світлі негативних оцінок та становило 60,17 % від загальної кількості матеріалів про нашу державу [65]. Контент-аналіз найбільш розповсюджених і передплачуваних російських друкованих видань «Комсомольская правда» [21], «Аргументы и факты» [1], «Московский комсомолец» [30] та «Известия» [14] показує перелік найбільш «популярних» українських тем у російській пресі. Насамперед, це газові питання у двосторонніх стосунках, виборчі кампанії в Україні, проблема Чорноморського флоту, спроби інтеграції до НАТО та ЄС. Серед опрацьованих джерел дані теми є найбільш згадуваними, вони зустрічаються на сторінках практично кожного номера випуску газети. Для початку розпочнемо з висвітлення питання виборчих кампаній України в російській пресі. Для прикладу візьмемо останні президентські перегони в Україні 2010 року. Контент-аналіз вказаних вище видань дозволяє виявити наступні тематичні напрями, що в період українських виборчих кампаній активно утверджувались у російській пресі:

- остаточне завершення президентства Віктора Ющенка («Часи Ющенко минули» [20], «Українцям соромно згадувати про Майдан» [19], «Хто б не переміг в Україні, програє Бандера» [54]);

- вибір України після президентських виборів – Захід чи Схід («Вибори в Україні: до кого повернеться Київ – до Заходу чи до Росії» [7], «Два обличчя України» [11]);

- позитивне ставлення до кандидата Віктора Януковича та налагодження відносин із Росією у випадку його перемоги («Янукович пообіцяв зблизити Україну та Росію» [70], «Янукович у випадку перемоги прагне активізувати відносини із РФ» [67], «Янукович пообіцяв прирівняти українську та російську мови у випадку перемоги на виборах» [71], «Янукович пообіцяв вирішити питання Чорноморського флоту на благо Росії» [69]);

• мовне питання після виборів в Україні («Російська мова може витиснути українську» [48], «Якщо Янукович стане Президентом України, зробить російську мову другою державною» [74]).

Звичайно, це далеко не повний перелік питань, які активно обговорювалися на сторінках російської преси в період передвиборчої кампанії 2010 року в Україні, однак вищенаведений перелік тем склав основу періодичних видань у цей період.

Однією із найчастіше згадуваних проблем між Україною та Росією є також газове питання. Найбільш згадуваними темами останніх років у зв'язку із цим стали:

• неминуча газова криза між Україною та Росією («Газова криза розпочнеться вже наступного тижня» [60]);

• припинення поставки газу в Україну («У зв'язку із заборгованістю «Газпром» припинить поставку газу в Україну» [23]);

• нездатність України розрахуватися із РФ за газ і введення штрафних санкцій («Медведев нагадав Україні про штрафні санкції за заборгованість газу» [22], «У випадку заборгованості Росія відключить Україні газ» [47]);

• крадіжки Україною газу («Українці крадуть газ і звинувачують у цьому нас» [4]);

• зниження темпів економічного розвитку Росії через газовий конфлікт із Україною («Газовий конфлікт Росії та України може призвести до зниження ВВП на 13 %» [15]);

• припинення поставки газу в Європу у зв'язку із неспроможністю України розрахуватися за газ («У кінці червня Росія може зупинити транзит газу в Європу» [3]);

Однак наприкінці 2009 року, після підписання нових газових угод прем'єр-міністрами України та РФ у російській пресі активно починають з'являтися статті про поліпшення стосунків між двома державами в газовій сфері. Підтвердженням цього є наступні опубліковані статті: «РФ рахує газові контракти з Україною збалансованими» [49], «Росія задоволена газовими контрактами з Україною» [46] тощо.

Наступними, часто згадуваними темами на російських шпальтах є питання інтеграції України до НАТО та ЄС. Дослідження показали, що за часів президентства В. Ющенка в російській пресі переважали статті про виключний курс України на Захід («Ющенко – на Захід» [66], «Ющенко повторює помилки Саакашвілі» [50]). Однак після

перемоги на президентських виборах в Україні В. Януковича в друкованих виданнях не існувало однозначної думки щодо цього питання, що свідчило про певну розгубленість і відсутність конкретики стосовно курсу нового президента. Так, одні видання писали про те, що Україна знову активно розпочне працювати із Російською Федерацією («Янукович усуненепорозуміння і проблеми з Росією» [61], «Чи стане Україна малою Росією?» [53]), інші – про те, що Україна не змінюватиме свій курс («Янукович повернувся на Захід» [73], «Віктор Янукович: Я не ставленник Кремля» [6], «Для Януковича не існує дискусії про союз України та Росії. Український лідер підтвердив стратегію на інтеграцію в ЄС» [9]), треті – про те, що український уряд ще не визначився із даним напрямом («Дволикий Янук» [12], «Між НАТО і Москвою. Віктор Янукович намагається знайти Україну на політичній карті» [28]). Іншою важливою темою, котра стосувалася іміджу України в інформаційному середовищі РФ, є питання про базування Чорноморського флоту РФ на українській території. Якщо порівнювати президентство В. Ющенко та В. Януковича, можна констатувати дві паралельні тенденції висвітлення даної проблеми. На відміну від публікацій 2008 та 2009 років, в яких простежувалася інформація про неможливість продовження умови перебування Чорноморського флоту на території України, моніторинг друкованих видань 2010 року показав інший результат. Так, упродовж цього періоду більшість друкованих видань писали про згоду нинішнього Президента України В. Януковича на продовження договору між Україною та Росією. Для підтвердження наведено кілька прикладів із цієї тематики:

- «Янукович пообіцяв вирішити питання Чорноморського флоту на благо Росії» («Аргументы и факты») [69];
- «Віктор Янукович: Чорноморський флот зможе залишитись після 2017 року» («Комсомольская правда») [59];
- «Чорноморський флот зможе залишитись і після 2017 року» («Московский комсомолец») [62];
- «Україна: все тільки починається» («Известия») [34].

Однак, уже у квітні 2010 року після підписання договору між Україною та Росією про продовження перебування Чорноморського флоту на території України до 2042 року всі друковані видання активно друкували публікації про дану подію. Більшість повідомлень мали нейтральний і позитивний характер («Чорноморський флот

залишитися в Україні до 2042 року взамін на дешевий російський газ» [10], «Кучма підтримав підписання договору про Чорноморський флот» [24], «Великий успіх Росії» [2]) деякі – негативний («Флот вигідний лише Україні» [51]).

Отже, як бачимо, російські друковані ЗМІ приділяють Україні особливу увагу. Показово, що статті, присвячені Україні, нерідко бувають великими за обсягами, по 6-9 тисяч знаків (максимально 22 тисячі знаків), що для газетного формату дуже багато.

Після президентських перегонів і зміни керівництва України тональність публікацій теж змінилася і нині має, швидше, нейтральний характер, інколи позитивний. Проте частка негативних повідомлень і сьогодні є досить великою, що не сприяє формуванню позитивного іміджу України.

Таким чином, моніторинг російських друкованих ЗМІ дозволяє виокремити наступні тенденції:

1. З кожним роком ЗМІ Росії виявляють зростаючий інтерес до української тематики, амплітуда коливань кількості публікацій залежить від конкретного часового проміжку. Такий інтерес до України пояснюється її географічним розташуванням, історичними зв'язками та зміною влади.

2. У першу чергу російська преса повідомляє про ті події в Україні, які прямо чи опосередковано стосуються Росії.

3. Плануючи реалізувати свої геополітичні устремління, Росія через друковані ЗМІ презентує Україну як державу, що здатна вирішити свої проблеми лише разом із північною сусідкою.

4. Загальна тональність матеріалів залишається негативною, що, безумовно, впливає на формування у світового співтовариства небажаного іміджу України.

Не менш показовим і важливим для аналізу особливостей формування іміджу України в російських ЗМІ є також теле- та радіопростір РФ.

Радіомовлення й телебачення є одними з найбільш масових засобів інформації, освіти, політичного та культурного виховання людства. Вони мають неабияку владу над масовими аудиторіями, впливають на суспільну думку, змінюють ставлення й поведінку, нав'язують політичні орієнтації.

Нині велика кількість жителів Російської Федерації отримує інформацію із телеекранів та радіоповідомлень, у зв'язку із чим у них

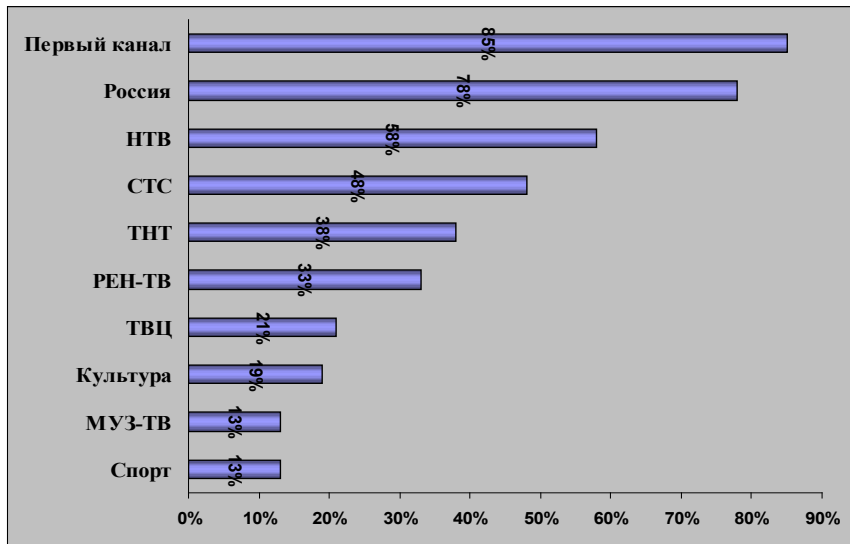
формуються уявлення про ту чи іншу країну.

Згідно з дослідженням компанії Romir Monitoring, проведеного в 2008 – 2009 роках, найбільшою довірою серед росіян користується центральне телебачення (44% населення). Аналіз результатів показав, що рівень довіри залежить від величини населеного пункту (у містах-мільйонниках про довіру центральному телебаченню висловилися 28 % респондентів, у сільській місцевості – 53 %) та від віку респондентів (росіяни старшого віку частіше визнають, що довірливо ставляться до телебачення). Центральному радію, відповідно до досліджень, довіряють 8 % росіян. Його популярність трохи вища серед жителів сільської місцевості та пенсіонерів (10 %) [58].

86

У будь-якому випадку, основним джерелом інформації для більшості росіян сьогодні є центральне телебачення – трохи менше 80% респондентів віддали перевагу даним ЗМІ як головному джерелу отримування новин. Кожен п'ятий росіянин, згідно з результатами дослідження, у пошуках свіжих новин слухає центральні радіостанції і 14 % росіян знаходить потрібну інформацію на регіональних телеканалах. Така ж кількість росіян воліє отримувати новини через центральну пресу, причому її регулярно читає кожен п'ятий росіянин 35-44 років, а також 20 % респондентів із вищою освітою. На п'ятому місці в рейтингу знаходиться Інтернет: лише 10 % росіян вважають за краще дізнаватися про новини через всесвітню павутину. Дослідження так само показало, що регіональне радіо і преса є джерелом інформації для 6 % і 4 % росіян відповідно [58].

Моніторинг найбільш популярних телеканалів Росії, «Первый канал», «Россия» та «НТВ» (телеканал «Первый канал» – 84,8 % аудиторії; телеканал «Россия» – 78,3 % аудиторії; телеканал «НТВ» 58,2 % аудиторії) [58] та їх інформаційних та аналітичних програм (інформаційна телепрограма «Время» – щоденна інформаційна програма про найбільш важливі події в країні та світі на «Первом канале»; інформаційна телепрограма «Вести» – щоденна інформаційна програма на телеканалі «Россия»; інформаційна телепрограма «Сегодня» – щоденна інформаційна програма на телеканалі «НТВ»; аналітична програма «Судите сами» – трансляція відбувається щочетверга близько півночі на «Первом канале»; публіцистична програма «Специальный корреспондент» – трансляція відбувається на телеканалі «Россия» з 2002 року) дозволяє прослідкувати низку закономірностей.

Аналіз інформаційної активності телекомпаній Росії відносно України свідчить, що вона значною мірою залежить від коливань «політичного барометра». Тобто, коли відбуваються значні міждержавні події, російські ЗМІ досить жваво приєднуються до обговорення українських проблем, коли ж на політичному обрії стабільно, досить нейтрально ставляться до ситуації в сусідній державі.

Прогнозовано, що найбільше повідомлень про Україну було подано під час президентських виборів в Україні та після їх завершення у лютому 2010 року. Дана тематика чітко простежувалась в інформаційних програмах 2-3 рази на тиждень. Особливу увагу було приділено сюжетам про результати остаточної перемоги В. Януковича та поразку Ю. Тимошенко. Про це свідчать наступні сюжети:

- «В Україні підводять результати виборів» (канал «НТВ», інформаційна програма «Сегодня») [33];
- «Янукович обігнав інших кандидатів» (канал «НТВ», інформаційна програма «Сегодня») [68];
- «В Україні другий тур президентських виборів – результати кампанії» (канал «Первый канал», інформаційна програма «Время») [32];
- «Юлія Тимошенко оскаржить результати виборів президента України у випадку фальсифікації» (канал «Россия», інформаційна програма «Вести») [63];
- «Тимошенко програла всі судові позови» (канал «Россия», інфор-

маційна програма «Вести») [55];

- «Юлія Тимошенко зазнала політичної поразки» (канал «Первый канал», інформаційна програма «Время») [64].

25 лютого 2010 року всі телеканали Росії активно транслювали сюжети про інавгурацію Президента В. Януковича. Зокрема в інформаційних програмах «Время» («Первый канал»), «Вести» («Россия») та «Сегодня» («НТВ») коментувалися та обговорювалися такі основні факти цієї події:

- благословення новообраного Президента московським митрополитом Кирилом, яке відбулося в Києво-Печерській Лаврі (наприклад трансляція сюжету «Патріарх Кирило благословив інавгурацію» на телеканалі «НТВ» о 10:04 ранку) [36];

- присутність рекордної кількості іноземної делегації (наприклад трансляція сюжету «На інавгурації Віктора Януковича була присутня рекордна кількість іноземних делегацій» на телеканалі «Первый канал» о 18.00 вечора) [31];

88

- перші заяви нового Президента про розвиток країни та налагодження зовнішньої політики (наприклад, трансляція сюжету «Віктор Янукович вступив на посаду президента України і зробив перші заяви» на телеканалі «Первый канал» о 14.00 дня) [5];

- проведення інавгурації без пишних урочистостей та витрати на неї рекордно малої суми коштів – 200 тис. доларів США (наприклад трансляція сюжету «Інавгурація Януковича пройшла без пишних урочистостей» на телеканалі «Россия» о 14.25 дня) [16].

Вже після вступу на посаду Президента В. Януковича 5 березня 2010 року відбувся його офіційний візит до Російської Федерації. Дана подія активно обговорювалася на російських телеканалах. Основними новинами, які були відзначені російським телебаченням після переговорів двох глав, були:

- налагодження відносин із Російською Федерацією у всіх сферах і намагання відновити те, що зруйнував В. Ющенко (наприклад трансляція сюжетів «Янукович буде намагатися відновити те, що зруйнував Ющенко» [72], «Відносини Росії і України вийдуть на новий рівень», [35] «Медведев: справа у реанімації відносин з Україною» [27], «Медведев сподівається, що чорна смуга у відносинах України та Росії закінчилася» [26], «Медведев і Янукович проведуть ревізію відносин РФ і України» [25] на каналі «Россия»);

- мета В. Януковича на посаді глави української держави полягає

в намаганні наздогнати Росію в соціально-економічному розвитку (наприклад трансляція сюжету «Д. Медведєв: у Росії та України у всіх сферах потенціал великий» [13] на каналі «Россия»);

• розв'язання питання Чорноморського флоту на користь Росії (трансляція сюжетів «Янукович: проблема Чорноморського флоту буде вирішуватися в інтересах обох держав» [41] на каналі «Россия», «Відбувся перший візит Президента України В. Януковича у Росію» [52] на каналі «Первый канал»).

Окрім вищенаведених подій у Російській Федерації із обранням нового Президента України активно обговорювалося газове питання в стосунках двох держав, яке й нині є однією з головних тем відносин України та РФ. Зокрема на російських телеекранах у березні 2010 року місяці виходили репортажі про те, що газове питання залишається відкритим (сюжет «Газове питання залишається відкритим» [8] (02.04.2010) на телеканалі «НТВ»), проте Москва готова розглянути умови щодо зниження ціни на газ для України за умови участі в енергопроектах (сюжет «Москва готова говорити з Україною про зниження цін на газ» [29] (16.04.2010) на телеканалі «Первый канал»). У даному контексті потрібно зазначити велику кількість телерепортажів, в яких висвітлювалося позитивне налаштування Кремля до цієї проблематики (сюжет «У Росії інтереси в енергетичній сфері України» [57] (17.04.2010) на телеканалі «Первый канал»).

У квітні 2010 року активно обговорювалось на всіх російських телеканалах підписання нового договору щодо перебування Чорноморського флоту РФ на території України до 2042 року за умови зниження ціни на газ. Так, сюжети даної теми виходили в телеэфір практично щоденно протягом останніх кількох тижнів квітня. У них обговорювалися умови підписання договору, коментувалися зустрічі високопосадових осіб, уточнювалися позитивні налаштування Російської Федерації та України щодо подальшого співробітництва в даній сфері.

Загалом моніторинг російських інформаційних програм показав, що з переобранням в Україні нового президента Росія знову почала проявляти активний інтерес до нашої держави. Кількість репортажів про Україну збільшилася, причому простежується більш позитивна тенденція у висвітленні новин, ніж раніше.

Прослідкувавши динаміку виходу в телеэфір сюжетів про Україну, перейдемо до аналізу радіопрограм. Моніторинг російських

радіостанцій «Радио России» [45], «Маяк» [43], «Эхо Москвы» [44], котрі сьогодні володіють найпотужнішими в Росії мережами розповсюдження радіосигналів, що передаються в усі регіони на довгих, середніх, ультракоротких хвилях, теж вказує на схожі з телепростором закономірності висвітлення подій про Україну.

Дослідження показало, що найбільше інформації про Україну спостерігається в коротких інформаційних репортажах, що стосуються поточних питань. Так, за 2010 рік найбільше інформації про Україну стосувалося президентських виборів, співробітництва із Російською Федерацією. Окрім того, дані проблеми обговорювалися в прямому ефірі за участю політиків, політологів, аналітиків. Більшість повідомлень мали нейтральний характер. Натомість позитивний характер мали інформаційні повідомлення про зустріч високопосадових осіб та про деякі домовленості між Україною й Росією (питання Чорноморського флоту, газова проблема тощо).

90

—

Імідж України в Інтернет-просторі Росії також має неабияке значення, хоча поки що Інтернет не є середосіяном головним джерелом інформації й новин про нашу державу. Втім вплив всесвітньої паутини зростає найшвидшими темпами серед усіх інших типів ЗМІ у РФ.

Авторитетним європейським агентством Gemius [75] доведено, що 43% інтенет-користувачів Росії відвідують інформаційні портали. Зокрема компанія надала наступні цікаві результати дослідження:

- 43,2% російських інтернет-користувачів відвідують ресурси з новинами;
- 80% відвідувачів новинних ресурсів не задовольняються одним джерелом і читають кілька;
- добова й тижнева аудиторія новинних сайтів перевищує кількість відвідувачів електронних версій газет;
- відвідувачі новинних сайтів проводять на них у два рази більше часу, ніж на інших інформаційних ресурсах;
- «РБК» – найбільш відвідуваний і популярний інформаційний ресурс Рунету [75].

Як бачимо, майже половина користувачів мережі Інтернет щоденно отримує інформацію з інформаційно-новинних порталів, на яких спостерігається найбільше інформації про Україну. Тобто на таких сайтах вони можуть дізнатися про останні дані та основні українські події, переглянути фото та відеоматеріали. Позитивною тенденцією

даного дослідження є те, що росіяни читають повідомлення не лише з одного інформаційного ресурсу, а з кількох, що дає можливість їм порівняти опубліковані дані та зробити власні висновки.

Оскільки «РБК», «РИА Новости» та «Взгляд» сьогодні є найбільш відвідуваними й популярними інформаційними ресурсами Рунету, проведений моніторинг надав можливість виокремити наступні характерні особливості подання інформації про Україну:

- на кожному інформаційному порталі виділено окрему рубрику під назвою «Україна», на якій можна переглянути повний список останніх новин в Україні та її регіонах. На таких сторінках щодня розміщується інформація про політичні, економічні, культурні, соціальні та інші сфери функціонування держави, робляться висновки та узагальнення про українсько-російське співробітництво, проводяться аналітичні дослідження тощо;

- загальний обсяг повідомлень про Україну (у рубриках «Україна») складає значний відсоток від загального інформаційного навантаження новинних порталів;

- тенденція щоденного оновлення інформації про Україну, причому не лише сенсаційної, але й незначної для російської аудиторії важливості (наприклад інформаційне повідомлення 02.05.2010: «У Дніпропетровській області було вбито грабіжника ювелірного магазину» на сайті «РБК» та «Українські наркодилери нацькували на міліцію собак» на сайті «Взгляд»);

- можливість перегляду фотоматеріалів, відеорепортажів і політичних ток-шоу про Українську державу (наприклад рубрика «Відео» на сайті «РИА Новости»);

- надання інформації у вигляді новинних повідомлень про основні важливі події в Україні, Росії та світі (наприклад рубрика «Новости» на сайтах «РБК», «РИА Новости», «Взгляд»);

- публікації інтерв'ю українських політиків (наприклад рубрика «Интервью» на сайтах «РБК» і «РИА Новости»);

- подання основних поточних подій у карикатурній і розважальній формі. Найчастіше подані малюнки про Україну демонструють начебто некомпетентність українських політиків та їх дій.

Найбільш відвідуваними сайтами Рунету є поштові та соціальні системи. Дані сайти не мають інформаційно-новинної спрямованості, проте на них щодня оновлюють інформацію про основні та поточні події. Так, наприклад, протягом першої половини 2010 року

на таких порталах можна було прочитати короткі інформаційні повідомлення про президентську кампанію в Україні, візити високопосадовчих осіб, розв'язання газового питання, підписання договору між Україною та Росією про базування Чорноморського флоту до 2042 року, пропозицію об'єднання «Газпрому» та «Нафтогазу» тощо.

92

Карикатуры [Электронный ресурс]: официальный сайт «РИА Новости». – Режим доступа: <http://www.rian.ru>. – Дата просмотра 03.05.2010.

Так, наприклад, на найбільш популярній російській поштової системі «Мейл. ру» [37] виділено окрему рубрику «Україна», яка містить інформацію про новини в нашій державі. Головна та сенсаційна інформація подається завжди великими літерами й містить тематичне зображення. Аналіз даного сайту показав, що загалом про Україну щодня подається від 6 до 10 повідомлень.

У Рунеті найбільш відомими пошуковими порталами є «Яндекс» [40], «Рамблер» [39] та «Гугл» [38]. На таких сайтах за запитом користувачів можна знайти будь-яку інформацію різного типу та характеру. Окрім того, вони містять окремі тематичні рубрики (наприклад: новини, відео, фото), на яких можна знайти відповідну інформацію про головні українські події.

Аналізуючи інформаційне навантаження Рунету, зазначимо, що обсяг повідомлень про Українську державу займає великий відсоток від усього загального обсягу новин. Зі зміною влади в Україні почали переважати нейтральні та позитивні відгуки, проте частка негативної інформації не зменшилась. Виділимо наступні негативні чинники формування іміджу України в електронних виданнях Російської Федерації:

- політичний чинник: некомпетентність окремих українських політиків, залежність країни від інших держав;
- міжнародний чинник: скептичне оцінювання співробітництва України із міжнародними організаціями;
- економічний чинник: мінімальний вплив України на ринках кредитів, інвестицій, енергоресурсів, високих технологій, інформаційних ресурсів, промислової продукції, агропромислового комплексу;
- бізнес-чинник: недосконалість податкової системи, коруптивність, неналежний рівень захисту іноземних інвестицій;
- внутрішній чинник: низький рівень життя українців, безробіття, високий рівень злочинності, обмеження незалежності ЗМІ, порушення прав людини, незадовільний рівень сервісного обслуговування, низька результативність дій громадських і державних інститутів;
- культурний чинник: несформованість української нації, негативне ставлення українців до приїжджаючих, низький рівень культури в громадських місцях;
- чинник визнання: Україна – це маловпливова європейська держава «буферної» зони, яка ґрунтує свою власну політику на балансі інтересів Заходу та Росії.

Таким чином, російські мас-медіа активно долучаються до обговорення українських подій. Особливо дана тенденція спостерігається із приходом у 2010 році до влади нового Президента України. Проведення моніторингу засобів масової інформації надає можливість простежити динаміку повідомлень про Українську державу та зробити низку принципових висновків. Російські ЗМІ висвітлюють події в Україні тенденційно й вибірково, нав'язуючи бажану картину із відповідно підібраних реальних фактів. Основними «медіаагресорами» виступають комерційні мас-медіа, порівняно з якими позицію російських державних ЗМІ можна назвати найстриманішою. Проте варто враховувати, що в Росії капітал тісно пов'язаний із владою і тому позиція багатьох російських медіа щодо висвітлення подій в Україні визначається передусім інтересами владних кіл Росії щодо збереження чи встановлення власного впливу, а також російського капіталу на українському ринку.

Російські мас-медіа дійсно є важливим фактором формування іміджу України як у межах Російської Федерації, так і за її кордонами.

Процес свідчить кількість інформаційних повідомлень про Українську державу та характер інформаційного навантаження. Незважаючи на зміни акцентів у висвітленні подій в Україні російськими ЗМІ після президентських виборів 2010 року, критична межа негативних повідомлень залишається достатньо високою.

На нашу думку, для поліпшення сприйняття України громадськістю Росії необхідно: вивести українсько-російські відносини на рівень взаємовигідного партнерства, що передбачає утвердження в середовищі російських політичних лідерів і громадській думці тези про переваги партнерства з Україною; активізувати інформаційно-пропагандистську роботу в українському та російському інформаційних просторах з метою поширення достовірної інформації про політичну та соціально-економічну ситуацію в Україні, про становище української громади в Росії і, відповідно, російської в Україні; інтенсифікувати контакти й зв'язки в соціокультурному й науковому середовищах, систематично проводити спільні конференції й симпозиуми, впроваджувати програми обміну студентами та викладачами, науковими працівниками; деполітизувати урядову політику, подолавши відголоски стереотипів і непорозумінь, що виникли між державами в новітній період історії.

Джерела та література:

1. Аргументы и факты [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты». – Режим доступа: <http://www.aif.ru/>. – Дата перегляду 22.03.2010.

2. Быков П. Большой успех России [Электронный ресурс] / Павел Быков // Известия от 29.04.2010. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/comment/article3141379/>. – Дата перегляду 03.05.2010.

3. В конце июня может остановиться транзит газа в Европу [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты» от 03 июня 2009 года. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/politic/news/35121>. – Дата перегляду 30.03.2010.

4. Варсегов Н. Украинцы тырят газ и винят в коварстве нас [Электронный ресурс] / Н. Варсегов // Комсомольская правда от 26.01.2009. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24232.5/433339/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

5. Виктор Янукович вступил в должность президента Украины и сделал первые заявления [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Первый канал». – Режим доступа: <http://www.1tv.ru/>

news/ world/161889/. – Дата перегляду 25.02.2010.

6. Виктор Янукович: «Я не ставленник Кремля» [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ Комсомольская правда от 10.02.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24439/605354/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

7. Ворсобин В. Выборы на Украине: к кому повернется Киев – к Западу или к России? [Электронный ресурс] / В. Ворсобин // Комсомольская правда от 17.01.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24424/594869/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

8. Газовый вопрос остается открытым [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «НТВ». – Режим доступа: <http://www.ntv.ru/novosti/100799/>. – Дата перегляду 02.04.2010.

9. Гончарук Д. Для Януковича не существует дискуссии о союзнном государстве с Россией. Украинский лидер подтвердил стратегию на интеграцию в ЕС [Электронный ресурс] / Дмитрий Гончарук // Комсомольская правда от 01.04.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/online/news/643245/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

10. Гришин А. Черноморский флот останется на Украине до 2042 года взамен на дешевый российский газ [Электронный ресурс] / Александр Гришин // Комсомольская правда от 21.04.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24477/635113/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

11. Два лица Украины [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 31 января 2010. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/politics/sng/article/2010/01/31/421075-dva-litsa-ukrainyi.html>. – Дата перегляду 30.03.2010.

12. Двудликий Янук [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 1 марта 2010 года. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/politics/article/2010/03/01/439636-dvulikiy-yanuk.html>. – Дата перегляду 30.03.2010.

13. Дмитрий Медведев: у России и Украины во всех областях потенциал огромный [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345620&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

14. Известия [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия». – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/>. – Дата перегляду 22.03.2010.

15. Из-за «газового» конфликта с Украиной Россия может потерять

до 13% ВВП [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты» от 11 января 2009 года. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/money/opinions/812>. – Дата перегляду 30.03.2010.

16. Инаугурация Януковича прошла без пышных торжеств [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=343876&m=1/>. – Дата перегляду 25.02.2010.

17. Карикатуры [Электронный ресурс]: официальный сайт «РИА Новости». – Режим доступа: <http://www.rian.ru>. – Дата перегляду 03.05.2010.

18. Кафтан Л. Украинцам стыдно вспоминать майдан [Электронный ресурс] / Л. Кафтан // Комсомольская правда от 26.11.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24401.3/576563/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

96 — 19. Кирьянов О. Время Ющенко прошло [Электронный ресурс] / О. Кирьянов // Комсомольская правда от 05.02.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24436/603757/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

20. Комсомольская правда [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Комсомольская правда». – Режим доступа: <http://www.kp.ru/>. – Дата перегляду 22.03.2010.

21. Куприна Ю. Медведев напомнил Украине о штрафных санкциях за неоплату газа [Электронный ресурс] / Ю. Куприна // Комсомольская правда от 03.06.2009. – Режим доступа: <http://kp.ru/online/news/495426>. – Дата перегляду 30.03.2010.

22. Куприна Ю. При сбоях в оплате «Газпром» прекратит поставлять газ на Украину [Электронный ресурс] / Ю. Куприна // Комсомольская правда от 03.06.2009. – Режим доступа: <http://kp.ru/online/news/495438>. – Дата перегляду 30.03.2010.

23. Кучма поддержал подписание соглашения по Черноморскому флоту [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия» от 30.04.2010. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/news/news239843>. – Дата перегляду 03.05.2010.

24. Медведев и Янукович проведут ревизию отношений РФ и Украины [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345507&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

25. Медведев надеется, что черная полоса в отношениях России и Украины прервана [Электронный ресурс]: официальный сайт

телеканала «Россия». – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345595&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

26. Медведев: речь идет о реанимации отношений с Украиной [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345624&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

27. Между НАТО и Москвой. Виктор Янукович пытается найти Украину на политической карте [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия». – Режим доступу: <http://www.izvestia.ru/politic/article/3139407>. – Дата перегляду 30.03.2010.

28. Москва готова говорить с Украиной о снижении цен на газ [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=353701>. – Дата перегляду 16.04.2010.

29. Московский комсомолец [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец». – Режим доступу: <http://www.mk.ru/>. – Дата перегляду 22.03.2010.

30. На инаугурации Виктора Януковича присутствовал рекордное число иностранных делегаций [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Первый канал». – Режим доступу: <http://www.1tv.ru/news/world/161701>. – Дата перегляду 25.02.2010.

31. На Украине второй тур президентских выборов – итоги кампании [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Первый канал». – Режим доступу: <http://www.1tv.ru/news/world/160699>. – Дата перегляду 07.02.2010.

32. На Украине подводят итоги выборов [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «НТВ». – Режим доступу: <http://www.ntv.ru/novosti/184224/>. – Дата перегляду 18.01.2010.

33. Никонов В. Украина: все только начинается года [Электронный ресурс] / В. Никонов // Известия от 20 февраля 2010 года. – Режим доступу: <http://www.izvestia.ru/comment/article3139506/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

34. Отношения России и Украины выйдут на новый уровень [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/theme.html?tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

35. Патриарх Кирилл благословил инаугурацию [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «НТВ». – Режим доступу:

<http://www.ntv.ru/novosti/186875/>. – Дата перегляду 25.02.2010.

36. Поштова система «Mail» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mail.ru>. – Дата перегляду 03.05.2010.

37. Пошукова система «Google» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.ru>. – Дата перегляду 03.05.2010.

38. Пошукова система «Rambler» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rambler.ru>. – Дата перегляду 03.05.2010.

39. Пошукова система «Yandex» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yandex.ru>. – Дата перегляду 03.05.2010.

40. Проблема черноморського флоту буде розглядатися в інтересах двох держав [Електронний ресурс]: офіційний сайт телеканалу «Россия». – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345630&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

41. Пронченко О. Політична складова функціонування сучасних засобів масової інформації / Олександр Пронченко // Історичний журнал. – 2007. – № 6. – С. 40.

98

42. Радио «Маяк» [Електронний ресурс]: офіційний сайт радиостанції «Маяк». – Режим доступу: <http://forum.radiomayak.ru/>. – Дата перегляду 25.04.2010.

43. Радио «Эхо Москвы» [Електронний ресурс]: офіційний сайт радиостанції «Эхо Москвы». – Режим доступу: <http://www.echo.msk.ru/about>. – Дата перегляду 25.04.2010.

44. Радио России [Електронний ресурс]: офіційний сайт радиостанції «Радио России». – Режим доступу: <http://www.radiorus.ru/index.html>. – Дата перегляду 25.04.2010.

45. Россия довольна газовыми контрактами с Украиной [Електронний ресурс]: офіційний сайт газети РФ «Известия» от 26.03.2010. – Режим доступу: <http://www.izvestia.ru/news/news236399>. – Дата перегляду 30.03.2010.

46. Россия отключит газ Украине в случае неоплаты [Електронний ресурс]: офіційний сайт газети РФ «Московский комсомолец» от 5 марта 2009 года. – Режим доступу: http://www.mk.ru/economics/news/2009/03/05/220462_putin-quotrossiya-otklyuchit-gaz-ukraine-v-sluchae-ne-oplatyquot.html. – Дата перегляду 30.03.2010.

47. Русский язык может вытеснить украинский [Електронний ресурс]: офіційний сайт газети РФ «Комсомольская правда» от 17.01.2010. – Режим доступу: <http://www.kp.ru/online/news/632128/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

48. РФ считает газовые контракты с Украиной сбалансированными [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия» от 25.03.2010. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/news/news236391>. – Дата перегляду 30.03.2010.

49. Сафронова И. Ющенко повторяет ошибки Саакашвили [Электронный ресурс] / И. Сафронова // Комсомольская правда от 12.01.2009. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/online/news/186504/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

50. Соколовская Я. Флот в Крыму выгоден прежде всего Украине России [Электронный ресурс] / Янина Соколовская // Известия от 29.04.2010. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/politic/article3141372/>. – Дата перегляду 03.05.2010.

51. Состоялся первый официальный визит президента Украины Виктора Януковича в Россию [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Первый канал». – Режим доступа: <http://www.1tv.ru/news/polit/162267>. – Дата перегляду 05.03.2010.

52. Станет ли Украина малой Россией? [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 14 марта 2010 года. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/politics/article/2010/03/14/447524-stanet-li-ukraina-maloy-rossiey.html>. – Дата перегляду 30.03.2010.

53. Стешин Д. Кто бы ни победил на Украине, проиграет Бандера [Электронный ресурс] / Д. Стешин // Комсомольская правда от 05.02.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24436/603757/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

54. Тимошенко проиграла все судебные иски по выборам [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=341899&tid=65533>. – Дата перегляду 14.02.2010.

55. Толкачов О. Чи вибереться Україна з іміджевої ями? [Электронный ресурс] / Олексій Толкачов // Західна аналітична група. – Режим доступа: <http://www.zgroup.com.ua/article.php?articleid=2707>. – Дата перегляду 02.12.2009.

56. У России есть интересы в энергетике Украины [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=353792>. – Дата перегляду 17.04.2010.

57. Федеральное агентства по печати и массовым коммуникациям РФ [Электронный ресурс]: официальный сайт Федерального

агентства по печати и массовым коммуникациям. – Режим доступа: <http://www.farpmc.ru/about/structure/management/item1488.html>. – Дата перегляду 13.02.2010

58. Чинкова Е. Виктор Янукович: Черноморский флот может остаться и после 2017 года ЕС [Электронный ресурс] / Екатерина Чинкова // Комсомольская правда от 13.02.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24441/607179/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

59. Чинкова Е. Газовый кризис начнется уже завтра [Электронный ресурс] / Екатерина Чинкова // Комсомольская правда от 19.06.2009. – Режим доступа: <http://kp.ru/online/news/502423>. – Дата перегляду 30.03.2010.

60. Чинкова Е. Янукович расчистит «завалы недоразумений и проблем» с Россией [Электронный ресурс] / Екатерина Чинкова // Комсомольская правда от 10.02.2010. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24439/605814/>. – Дата перегляду 30.03.2010.

100 — 61. ЧФ может остаться в Крыму и после 2017 года [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 13 февраля 2010 года. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/politics/sng/news/2010/02/13/429766-chf-mozhet-ostatsya-v-kryimu-i-posle-2017-goda.html>. – Дата перегляду 30.03.2010.

62. Юлия Тимошенко оспорит результаты выборов президента Украины в случае фальсификаций кампании [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=335038&tid=65533>. – Дата перегляду 11.01.2010.

63. Юлия Тимошенко потерпела чувствительное политическое поражение [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Первый канал». – Режим доступа: <http://www.1tv.ru/news/crime/122135>. – Дата перегляду 13.02.2010.

64. Юричко А.В. Інформаційні маніпуляції у повідомленнях світової періодичної преси в контексті інформаційної безпеки України: стан та шляхи протидії [Електронний ресурс] / Андрій Васильович Юричко // Дисертації та автореферати. – Режим доступа: <http://disser.com.ua/content/243438.html>. – Дата перегляду 22.03.2010.

65. Ющенко – на запад [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 30 сентября 2008 года. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/editions/daily/article/2008/09/30/20441-yuschenko-na-zapad-timoshenko-na-vostok.html>. –

Дата перегляду 30.03.2010.

66. Янукович в случае избрания президентом намерен активизировать отношения с РФ [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия» от 25.12.2009. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/news/news226465>. – Дата перегляду 30.03.2010.

67. Янукович обогнал других кандидатов [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «НТВ». – Режим доступа: <http://www.ntv.ru/novosti/184213/>. – Дата перегляду 17.01.2010.

68. Янукович пообещал решать вопрос о Черноморском флоте «не в ущерб России» [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты» от 13 января 2010 года. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/politic/news/46494>. – Дата перегляду 30.03.2010.

69. Янукович пообещал сблизить Украину с Россией [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Известия» от 26.01.2010. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/news/news229639>. – Дата перегляду 30.03.2010.

70. Янукович пообещал уравнивать украинский и русский языки в случае победы на выборах [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты» от 09 января 2010 года. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/politic/news/41148>. – Дата перегляду 30.03.2010.

71. Янукович попытается восстановить то что разрушил Ющенко [Электронный ресурс]: официальный сайт телеканала «Россия». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=345675&tid=78353>. – Дата перегляду 05.03.2010.

72. Янукович развернулся на Запад? [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Московский комсомолец» от 25 февраля 2010 года. – Режим доступа: <http://www.mk.ru/politics/article/2010/02/25/437001-yanukovich-razvernulsya-na-zapad-video.html>. – Дата перегляду 30.03.2010.

73. Янукович, став президентом Украины, сделает русский язык вторым государственным [Электронный ресурс]: официальный сайт газеты РФ «Аргументы и факты» от 5 января 2010 года. – Режим доступа: <http://www.aif.ru/politic/news/38645>. – Дата перегляду 30.03.2010

74. Gemius [Электронный ресурс]: Европейське агентство «Gemius». – Режим доступа: <http://www.gemius.ru/>. – Дата перегляду 03.05.2010.